

Pravidla pro

TVORBU A VEDENÍ SEZNAMU NEMATERIÁLNÍCH STATKŮ TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY ZLÍNSKÉHO KRAJE

Čl. I

Obecný úvod

Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje (dále jen „Seznam“) je tvořen v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015 (bod 4.2.5.). Jeho hlavním účelem je ochrana, zachování, identifikace, rozvoj a podpora nemateriálního kulturního dědictví na území Zlínského kraje.

Cílem Pravidel pro tvorbu a vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje (dále jen „Pravidla“) je stanovit proces navrhování a zapisování nemateriálních statků tradiční lidové kultury do „Seznamu“, provádění periodické kontrolní dokumentace a způsob označování do „Seznamu“ zapsaných nemateriálních statků za ohrožené nebo zaniklé. Přílohu „Pravidel“ tvoří:

- Příloha: Návrhový a evidenční list kulturního statku tradiční lidové kultury k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury Zlínského kraje.

Čl. II

Vymezení pojmů

Nemateriálním statkem (souborem nemateriálních statků) tradiční lidové kultury (dále jen „nemateriální statek“) se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společnosti, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společnostmi a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, je znakem jejich identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti. Tímto způsobem vymezené nemateriální kulturní dědictví se projevuje mimo jiné v následujících oblastech:

- ústní tradice a vyjádření,
- interpretační umění,
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události,
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru,
- dovednosti spojené s tradičními řemesly.

Pro účely těchto „Pravidel“ se bere v úvahu pouze nemateriální kulturní dědictví slučitelné s právními normami týkajícími se lidských práv, zásadami vzájemné úcty mezi společnostmi, skupinami i jednotlivci a trvale udržitelného rozvoje.

Nositelem statku se rozumí jednatel nebo společnost, která uchovává, přetváří a předává statek dalším generacím.

Čl. III

Úloha Zlínského kraje

Rada Zlínského kraje schvaluje „Pravidla“ pro vedení „Seznamu“, pověřuje Slovácké muzeum v Uherském Hradišti jakožto Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje vedením „Seznamu“ a schvaluje návrhy na zápis nemateriálního statku do „Seznamu“ a označení statku za zaniklý.

Čl. IV

Úloha Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti vykonává v návaznosti na usnesení vlády č. 571/2003 ke Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice funkci Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje (dále též „Centrum“). Tuto povinnost má Slovácké muzeum v Uherském Hradišti zakotvenu ve zřizovací listině.

„Centrum“ vede „Seznam“. Vyřizuje agendu spojenou s návrhy a zápisy statků do „Seznamu“, případně s označením statků za ohrožené či zaniklé (vykonává zejména činnosti správce dat „Seznamu“, a to jak v listinné, tak i elektronické podobě). Připravuje návrhy pro projednání odborné komise, zadává odborné posudky posuzovatelům, posuzuje předložené návrhy z hlediska jejich věcné správnosti. Při zpracování návrhů a dalších podkladů radě kraje úzce spolupracuje s odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu Zlínského kraje.

Návrhy na zápis nemateriálního statku do „Seznamu“ předkládá „Centrum“ a jeho prostřednictvím i další právnické nebo fyzické osoby, a to v listinné i elektronické podobě orgánům Zlínského kraje.

Čl. V

Úloha odborné komise pro zápis nemateriálních statků do „Seznamu“

Funkci odborné komise podle těchto pravidel plní Komise pro tradiční lidovou kulturu jmenovaná Radou Zlínského kraje na základě Statutu titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje“ - (dále jen „Odborná komise“). Nejedná se o komisi ve smyslu ustanovení § 80 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů. Odborná komise posuzuje návrhy na zápis do „Seznamu“, které mu byly „Centrem“ předloženy. Dále posuzuje stav statku, vyjadřuje se k navrženým opatřením, případně dává doporučení k označení statku za ohrožený nebo za zaniklý.

Čl. VI

Úloha posuzovatelů pro zápis nemateriálních statků do „Seznamu“

Posuzovatelé návrhů jsou nezávislí experti, zpravidla etnografové a historici. Na vyžádání „Centra“ zpracovávají písemné posudky, které slouží jako podklad pro jednání Odborné komise. Rozsah a skladbu posudku určuje „Centrum“, základ posudku tvoří jednoznačné vyhodnocení:

- zda statek splňuje definici uvedenou v čl. II,
- zda a jak jsou splněny podmínky uvedené v čl. VII těchto „Pravidel“,
- jaká je prognóza zachování statku do budoucnosti a případně identifikaci zdrojů jeho ohrožení, jsou-li předvídatelné,
- zda opatření navrhovaná pro zachování statku jsou reálná a dostatečná.

Součástí posudku musí být vždy také návrh výroku, jehož obsahem je, zda posuzovatel:

- doporučuje Radě Zlínského kraje zápis do „Seznamu“,
- nedoporučuje Radě Zlínského kraje zápis do „Seznamu“,
- vrací návrh k doplnění faktografických údajů a po doplnění ho již „Odborná komise“ a Rada Zlínského kraje sama vyhodnotí bez dalšího expertního posouzení,
- vrací návrh k zásadnímu přepracování a novému expertnímu posouzení.

Čl. VII

Náležitosti návrhu na zápis nemateriálních statků do „Seznamu“

Pro zapsání do „Seznamu“ musí nemateriální statek splňovat tyto podmínky:

- odpovídá definici nemateriálního statku dle Čl. II těchto „Pravidel“,
- je dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci,
- je autentický,

- je unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které nese, zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie a jiných příbuzných věd,
- je reprezentativní vzhledem k podobným statkům v kraji, případně v České republice, pokud jsou podobné statky rozšířeny po celém jejím území,
- je z hlediska historické, kulturní a sociální identity reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku.

Návrh na zápis statku do „Seznamu“ musí být vyhotoven dle vzoru návrhového a evidenčního listu uvedeného v příloze těchto „Pravidel“.

Čl. VIII

Postup předkládání a projednání návrhů na zápis nemateriálních statku do „Seznamu“

Návrhy na zápis statku do „Seznamu“ mohou od 1. 10. příslušného kalendářního roku do 28. 2. následujícího kalendářního roku předkládat vědecké a odborné instituce, muzea, spolky, jiné neziskové a zájmové organizace, fyzické osoby, působící v daném oboru, orgány státní správy a samosprávy.

Návrhy na zápis statku do „Seznamu“ se podávají Slováckému muzeu v Uherském Hradišti, Centru péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, se sídlem Smetanovy sady 179, 686 01 Uherské Hradiště, a to písemnou a elektronickou formou. Návrh musí obsahovat údaje uvedené v příloze těchto „Pravidel“.

Návrhy doručené mimo stanovený termín nebudou posuzovány.

Na zápis statku do „Seznamu“ není právní nárok.

Po obdržení návrhu provede „Centrum“ odbornou kontrolu formální a věcné správnosti, v případě nedostatků vyzve navrhovatele k jejich odstranění, zajistí nezávislé expertní posouzení a postoupí veškeré materiály k projednání „Odborné komisi“ prostřednictvím odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Zlínského kraje.

„Odborná komise“ návrh posoudí v souladu s těmito „Pravidly“ nejpozději do konce května roku, v němž končí výše uvedená lhůta. Návrh „Odborné komise“ je poté předkládán Radě Zlínského kraje ke konečnému posouzení a případnému schválení.

Na základě schválení zápisu statku do „Seznamu“ Radou Zlínského kraje provede „Centrum“ neprodleně zápis nemateriálního statku do „Seznamu“ a následně tuto skutečnost oznámí nositeli statku a navrhovateli.

K oficiálnímu oznámení zápisu statku do „Seznamu“ dochází zpravidla v rámci slavnostního aktu udělení titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje.

Čl. IX

Podpora projektů na prezentaci a zachování statků zapsaných do „Seznamu“

Nositeli statku zapsaného do „Seznamu“ mohou být poskytnuty v rámci Fondu Zlínského kraje finanční prostředky na prezentaci a zachování statků zapsaných do Seznamu. Prioritu mají projekty zaměřené na zachování ohrožených statků. Podmínky stanovené ve vnitřní normě Krajského úřadu Zlínského kraje - směrnici SM/14/07/24 Pravidla pro poskytování podpory z Fondu Zlínského kraje tím nejsou dotčena.

Čl. X

Periodická kontrola dokumentace

„Centrum“ pravidelně provádí u každého nemateriálního statku zapsaného do „Seznamu“ kontrolu, resp. redokumentaci, jejímž cílem je zjistit jeho aktuální stav. Zjištěné skutečnosti se zaznamenávají do návrhového a evidenčního listu. Odborná komise je informována pouze v případě zániku statku nebo jiných závažných skutečností majících vliv na jeho zápis do „Seznamu“.

Čl. XI

Označení nemateriálního statku zapsaného do „Seznamu“ za ohrožený

Zjistí-li „Odborná komise“, že je nemateriální statek zapsaný do „Seznamu“ v ohrožení, doporučí opatření k nápravě zjištěného stavu, případně navrhne označit stav za ohrožený. Tuto skutečnost zanese „Centrum“ do „Seznamu“. Za ohrožený se považuje nemateriální statek:

- jehož nositel nemá žádné pokračovatele,
- který se využívá pouze pro komerční účely, čímž ztrácí svoji původní funkci, formu i obsah,
- jehož autenticita je ohrožena množstvím cizorodých prvků,
- který přestal být reprezentativní vzhledem k podobnosti statků, jiným nositelům nebo ve vztahu ke společenstvím.

U statku označeného a evidovaného za ohrožený se provádí periodická kontrola dokumentace jednou za tři roky.

Čl. XII

Označení nemateriálního statku zapsaného do „Seznamu“ za zaniklý

V případě, že nemateriální statek zapsaný do „Seznamu“ je označen za ohrožený a nápravná opatření se ukážou jako neúčinná a statek přestane prakticky existovat, doporučí „Odborná komise“ Radě Zlínského kraje označit statek za zaniklý. Po schválení radou kraje zanese „Centrum“ tuto skutečnost do „Seznamu“; statek se ze „Seznamu“ nevyřazuje, pouze se označí za „zaniklý“.

Čl. XIII

Závěrečné ustanovení

Náklady spojené s vedením a administrací „Seznamu“, jsou hrazeny z prostředků Slováckého muzea v Uherském Hradišti, bez nároku na navýšení příspěvku na provoz od zřizovatele.

Příloha: Návrhový a evidenční list kulturního statku tradiční lidové kultury k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury Zlínského kraje

Návrhový a evidenční list kulturního statku tradiční lidové kultury k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury Zlínského kraje

A. PŘEDKLADATEL NÁVRHU
Název instituce: Adresa: Jméno kontaktní osoby: Telefon: Email:
B. IDENTIFIKACE NAVRHOVANÉHO STATKU
1. Název statku navrhovaného do Seznamu.
<i>Maximálně 200 znaků</i>
2. Zařazení statku do oblasti tradiční lidové kultury.
a) <i>Do jaké oblasti tradiční lidové kultury statek náleží (podrobnější klasifikace viz poznámka pod čarou ¹)? Uveďte všechny oblasti, do kterých navrhovaný statek patří (hodící se podtrhněte):</i>
<i>Slovesný folklor</i> <i>Hudební folklor</i> <i>Taneční folklor</i> <i>Lidová religiozita ve vazbě na církevní rok</i> <i>Lidová religiozita bez vazby na církevní rok</i> <i>Lidová religiozita v souvislosti s projevy materiální kultury</i> <i>Kalendářní obyčeje a obřady</i> <i>Obyčeje a obřady rodinného cyklu</i> <i>Obyčeje, obřady, slavnosti sociálních a socioprofesionálních skupin</i> <i>Tradiční technika rukodělné výroby, tradiční technologický postup</i> <i>Tradiční lidové vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru</i> <i>Jiné:</i>
b) <i>Definujte statek z hlediska této kategorizace.</i>
<i>Maximálně 500 slov.</i>

¹ Viz <http://www.lidovakultura.cz/lidova-kultura/lidova-kultura-v-cr/lidova-kultura-nematerialni-heslar/> nebo také publikace BLAHUŠEK, Jan. *Identifikace a dokumentace jevů tradiční kultury v České republice*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006.

3. Stručný popis současné podoby statku.
<i>Popište statek tak, aby si jej dokázal představit i člověk, který se s ním nikdy nesetkal. Zaměřte se na jeho současnou podobu a funkci, užití technologie, materiály apod.</i>
<i>Maximálně 500 slov</i>
4. Časové zařazení statku.
<i>Stručně popište historický vývoj statku a jeho proměny v čase až do současné podoby.</i>
<i>Maximálně 250 slov</i>
5. Periodicita projevu statku.
<i>Některé statky se vyskytují nebo jsou praktikovány celoročně (např. tradiční rukodělná výroba), zatímco jiné se objevují jen v určitém termínu nebo případně jednou za několik let (obřady, slavnosti apod.). Uveďte, jak často a v jakém období/termínu se statek praktikuje.</i>
<i>Maximálně 250 slov</i>
6. Zeměpisná lokalizace výskytu statku.
<i>Charakterizujte konkrétní území, na kterém se statek vyskytuje (např. obec, okres, kraj, etnografická oblast apod.) Pokud se statek vyskytuje na území více států, uveďte, o které státy se jedná.</i>
<i>Maximálně 250 slov</i>

7. Nositelé statku. <i>Kdo jsou nositelé statku? Pokud existují zvláštní kategorie nositelů, jaké mají úlohy? (Např. u tradiční rukodělné výroby, která má více fází, to mohou být různé profese, jež se podílejí na výsledném produktu, a také uživatelé těchto produktů; u tradičních koledních obchůzek se může jednat např. o zhotovitele masek, samotné obchůzkáře, jejich rodiny, které připravují zázemí, obyvatele obce, k nimž obchůzka zavítá apod.)</i> <i>Maximálně 500 slov</i>
7. a) Zástupci společenství nositelů nebo jejich sdružení. <i>Uveďte kontakty na zástupce nositelů statku nebo jejich sdružení, spolky, cechy, výbory či jiné nevládní organizace. Můžete zde uvést více kontaktů.</i> Jméno/Název organizace: Jméno kontaktní osoby a její funkce: Adresa: Telefon: E-mail: Jiné důležité informace (nepovinné):
C. OPATŘENÍ PRO UCHOVÁNÍ, OCHRANU A PROPAGACI STATKU
1. Objektivní faktory ohrožující existenci a životaschopnost statku, pokud existují. <i>Co nejkonkrétněji popište faktory, které mohou mít negativní vliv na současnou podobu, životaschopnost a mezigenerační předávání statku.</i> <i>Maximálně 500 slov</i>
2. Realizovaná a existující záchovná opatření. <i>Jaká záchovná opatření byla doposud realizována <u>na úrovni nositelů, nevládních organizací, místní a krajské samosprávy, státní správy a odborných institucí</u>? (Např. opatření, která napomohla aktivnímu předávání a posílení životaschopnosti statku, či byla zaměřena na jeho identifikaci, dokumentaci, výzkum, podporu, ochranu, zachování, propagaci a vzdělávání, případně revitalizaci.)</i> <i>Maximálně 500 slov</i>

3. Návrh záchovných opatření na eliminaci ohrožení, degradace či zániku statku, pokud taková rizika existují.
<i>Záchovná opatření by měla v první řadě reagovat na rizika identifikovaná v bodě C.1, lze však uvést také opatření, která posílí životaschopnost a předávání statku, vzdělávání a jeho vhodnou propagaci, a to i v případě, že ohrožující faktory neexistují.</i> <i>U jednotlivých opatření uveďte jejich stručný popis, dobu plánované realizace, kdo za ně bude odpovídat, případně zdroj financování, a to s ohledem na udržitelný rozvoj statku. Uvádějte konkrétní závazky, nikoliv neurčité proklamace či úvahy. Informace o realizaci navržených opatření budou předmětem periodické zprávy o stavu statku.</i>
<i>Maximálně 1000 slov</i>
3. a) Kompetentní subjekty odpovědné za realizaci záchovných opatření.
<i>Uveďte kontakty na instituce, organizace či jednotlivce, kteří budou odpovídat za realizaci záchovných opatření.</i>
Jméno/Název organizace: Jméno kontaktní osoby: Adresa: Telefon: E-mail: Jiné důležité informace (nepovinné):
4. Zapojení nositelů statku do záchovných opatření.
<i>Podíl nositelů statků na jeho uchování a předávání dalším generacím je naprosto klíčový. Záchovná opatření by proto měla vycházet z jejich potřeb a plně je respektovat. Jak byli nositelé statku zapojeni do plánování záchranných opatření a jakým způsobem se budou podílet na jejich realizaci? Uveďte co nejkonkrétnější informace.</i>

D. ZDŮVODNĚNÍ KANDIDATURY

Aby mohl být statek zapsán do Seznamu, musí splňovat definici nemateriálního kulturního dědictví dle článku II. Vymezení pojmů Pravidel pro tvorbu a vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje, a to na základě odpovědi na všechny následující otázky.

Maximálně 1200 slov

1. Jaké sociální (společenské) funkce statek v současnosti plní a jaký(é) kulturní význam(y) má pro své nositele?

2. Jak statek splňuje definici nemateriálního kulturního dědictví dle článku II. Vymezení pojmů Pravidel pro tvorbu a vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje?

3. Je statek živou a integrální součástí života svých nositelů a společenství, je navázán na jejich přirozené prostředí?

4. Považují společenství nositelů, skupiny, případně jednotlivci statek za důležitou součást své identity a kulturního dědictví? Jakým způsobem se to projevuje?

5. Jakým způsobem se statek předává? (Např. v rámci rodiny, mezigeneračně, uvnitř věkové nebo socio-profesní skupiny apod.)

6. Z jakého důvodu je statek obzvláště významný, případně ojedinělý, z pohledu etnologie, sociálně-kulturní antropologie a jiných příbuzných oborů? Proč by měl být statek do seznamu zapsán?

7. Jakým způsobem byla společenství nositelů, skupiny, případně jednotlivci zapojeni do přípravy návrhu na zápis statku do Seznamu? (Můžete uvést termíny jednání či schůzek s nositeli, kdo se jich účastnil, jak probíhaly, zda nositelé vyvíjeli samostatnou iniciativu v souvislosti s návrhem...)

E. SOUHLAS NOSITELŮ STATKU SE ZÁPISEM DO SEZNAMU.

1. Svobodný, předem daný a informovaný souhlas nositelů statku s jeho zápisem do seznamu.

Podmínkou zápisu je svobodný, předem daný a informovaný souhlas nositelů statku s jeho zápisem do Seznamu. Tento souhlas bude připojen k návrhu jako příloha č. 1. Zde identifikujte skupiny nebo osoby, které souhlas poskytly. Kdo jsou a jaké jsou jejich funkce ve vztahu k navrženému statku? Z jakého důvodu byli vybráni, aby reprezentovali společenství nositelů? Nositelé či jejich skupiny, kteří poskytnou souhlas, musejí odpovídat nositelům/skupinám, kteří byli identifikováni v budě A.7. Jsou vítány různorodé a individuální projevy souhlasu nositelů, a to v neomezeném množství. Poskytnutý souhlas by měl odrážet strukturu a různorodost společenství nositelů.

Maximálně 250 slov

F. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - svobodný, předem daný a informovaný souhlas nositelů statku s jeho zápisem do Seznamu. Souhlas může mít formu prohlášení nebo také videonahrávek.

Příloha č. 2 – deset reprezentativních fotografií v tiskové kvalitě minimálně 300 dpi, včetně prohlášení o vlastnictví licence a udělení souhlasu se zveřejněním. V případě zápisu budou fotografie použity Zlínským krajem pro účely veřejné prezentace statku.

Příloha č. 3 – dokumentace statku: podrobný popis, audiovizuální dokumentace apod. včetně udělení souhlasu se zveřejněním takovýchto textových nebo audiovizuálních materiálů a prohlášení o vlastnictví licence.

Příloha č. 4 – mapa, do níž je zakresleno místo či oblast, kde se statek vyskytuje